

УДК 351.74(477)

І. С. РУКОЛАЙНІНА,

викладач кафедри адміністративної діяльності органів внутрішніх справ
факультету підготовки фахівців міліції громадської безпеки
Харківського національного університету внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ТА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Охарактеризовано сучасні погляди щодо розуміння основних напрямів матеріально-технічного та фінансового забезпечення в органах внутрішніх справ. Визначено поняття матеріально-технічного та фінансового забезпечення в органах внутрішніх справ.

Об'єктом фінансової діяльності є фінанси, які не слід ототожнювати з грошима, що є значно вужчим поняттям. Сфери функціонування грошей і фінансів перетинаються в певному сегменті; вони взаємопов'язані і взаємозалежні, але не тотожні. Фактично гроші виступають інструментом фінансових відносин [1, с. 6–7].

Розглядаючи фінанси, слід відзначити, що останні поділяються на публічні (державні) та приватні. Публічні фінанси в науковій літературі визначаються як економічні відносини, що пов'язані з формуванням, розподілом та використанням грошових фондів для виконання функцій і завдань держави, окремих її адміністративно-територіальних одиниць, а також підприємств та організацій, необхідних для забезпечення розширеного відтворення та соціальних потреб, у процесі яких відбувається розподіл та перерозподіл сукупного суспільного продукту та контроль за задоволенням суспільних потреб [2, с. 112].

Видатний французький вчений у галузі цивільного та фінансового права Франції П. М. Годме визначає, що державні (публічні) фінанси складаються із таких частин:

1) централізовані фінанси (фінанси держави), які зосереджуються в бюджеті країни, формуються за рахунок надходжень від податків, державних позик та інших видів доходів і витрачаються в централізованому порядку, включаючи дотації місцевим органами, автономним державним організаціям;

2) місцеві фінанси, якими розпоряджаються місцеві органи самоуправління – департаменти, комуни, муніципалітети. Місцеві фінанси формуються за рахунок надходжень від місцевих податків та зборів, а також дотацій із централізованого бюджету. В деяких випадках дозволяється певну частину податків, що надходять на території даної місцевості, зараховувати до джерела місцевих доходів, якщо це

буде визначено в централізованому порядку. Місцевим органам надано право за певних умов випускати місцеві позики, за які вони самостійно несуть відповідальність. Джерелом місцевих доходів може бути також виручка від реалізації продукції та послуг створених ними підприємств та служб. Місцеві фінанси відображаються у приєднаному бюджеті, який затверджується разом із загальним державним бюджетом у єдиному законі про фінанси;

3) соціальне страхування та соціальна допомога. Ці кошти формуються, головним чином, за рахунок внесків працюючих, а також підприємств та організацій. Вони входять до єдиної системи державних фінансів і відображаються в окремому «приєднаному бюджеті» [3, с. 10–11].

Звідси важливою специфічною ознакою фінансів є те, що фінансові відносини завжди пов'язані з формуванням грошових доходів і накопичень, які набувають форми фінансових ресурсів [3, с. 11–12]. Даний принцип діє у фінансових відносинах будь-яких суспільно-економічних формацій, тоді як форми і методи, за допомогою яких утворюються фінансові ресурси, можуть змінюватися залежно від зміни соціальної структури суспільства [4, с. 15].

Органи внутрішніх справ (далі – ОВС) України є суб'єктами фінансових правовідносин – урегульованих нормами фінансового права суспільних відносин, учасники яких виступають носіями юридичних прав і обов'язків та реалізують нормативні акти щодо формування, розподілу й використання централізованих і децентралізованих державних грошових фондів із метою виконання покладених на них функцій. Водночас статус суб'єкта фінансового права тісно пов'язаний із статусом суб'єкта адміністративного права, оскільки будь-яка бюджетна установа вступає у взаємодію з органами

виконавчої влади. Зазначені відносини регулюються нормами адміністративного, фінансового та цивільного права, розмежувати які іноді вельми складно.

Як відзначає П. С. Пацурківський, суттєвою ознакою фінансових правовідносин є їх майновий, точніше, грошовий характер [5, с. 45]. Такої самої думки дотримуються й інші вчені [5, с. 43] Р. Й. Халфіна, розглядаючи предмет і систему фінансового права, вказує на організаційний характер фінансових відносин [3, с. 197; 6, с. 9]. Проте не можна сказати, що такий підхід заперечує той факт, що вони є майновими, оскільки, як справедливо зазначає С. Д. Ципкін, «ці відносини кінцевою метою мають рух коштів... і завжди виникають (у результаті) з приводу коштів» [7, с. 48].

Важливо також наголосити на тому, що для виникнення, зміни і припинення фінансових правовідносин прийняття закону чи підзаконного нормативного акта недостатньо, тому що в них установлюються тільки типові ознаки, загальні правила, за якими мають реалізовуватися правовідносини. У фінансово-юридичній літературі вказується, що для виникнення й розвитку фінансових правовідносин необхідна також наявність юридичних фактів, з якими правова норма пов'язує виникнення, зміну чи припинення цих правовідносин [3, с. 174; 6, с. 50–51; 7, с. 72].

У фінансових правовідносинах ОВС, як і в будь-яких інших, спостерігається єдність фактичного (матеріального) змісту і юридичної форми. Правова форма вказаних відносин визначається не тільки їх змістом, а й волею держави, яка встановлює для їх конкретного виду певну форму з огляду на матеріальні умови існування суспільства. Слід зазначити, що фінансові правовідносини ОВС мають певні особливості, основна з яких полягає в тому, що вони виникають у процесі планового створення, розподілу та використання державних грошових фондів і доходів (фінансової діяльності держави як одного з аспектів зазначених правовідносин). Водночас ОВС наділяються владними повноваженнями: мають право видавати розпорядження, обов'язкові для виконання іншими учасниками фінансових правовідносин – організаціями й установами, які їм підпорядковуються. Проте органи внутрішніх справ, виступаючи у фінансових правовідносинах від імені держави, мають не тільки право владних розпоряджень, а й обов'язки, пов'язані з правами інших учасників правовідносин. Отже, наявність такого суб'єкта, як держава або уповноважений нею орган, визначає державно-

владний характер фінансових правовідносин ОВС України, концентрує фінансові ресурси, необхідні для здійснення своїх функцій.

Друга особливість фінансових правовідносин полягає в тому, що вони є різновидом майнових, оскільки виникають у зв'язку з фінансовими ресурсами держави (наприклад під час їх виникнення між державою й установами ОВС у разі внесення обов'язкових платежів до бюджету або, навпаки, отримання з нього асигнувань; під час надання фінансової допомоги МВС підвідомчим установам; використання банківського кредиту для покриття бюджетного дефіциту тощо).

Третьою особливістю фінансових правовідносин ОВС України є те, що вони завжди виступають як грошові. Отже, фінансові правовідносини мають державно-владні, майнові та грошові особливості, які потрібно враховувати комплексно під час визначення правового статусу ОВС. Вони наділені повноваженнями володіння, користування та розпорядження грошовими коштами як розпорядники бюджетних коштів [7].

Як відзначалося, проблеми матеріально-технічного та фінансового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ були предметом досліджень багатьох учених [1–14]. Так, наприклад, М. С. Ільницький досліджував адміністративно-правове регулювання фінансового забезпечення та матеріально-технічного постачання органів внутрішніх справ України [4]. У своїй роботі вчений відзначає, що органи внутрішніх справ України існують у тісній єдності із зовнішнім середовищем, яке відіграє велику роль у їх діяльності, тому що служить джерелом ресурсів, необхідних для підтримки діяльності й подальшого розвитку, вони отримують людські та інші ресурси, інформацію, матеріальні цінності із зовнішнього середовища, перетворюють їх на певну діяльність та передають у зовнішнє середовище, тобто знаходяться у процесі постійного обміну із зовнішнім середовищем, забезпечуючи тим самим своє існування та розвиток. Отже, ОВС є системою, на вході до якої знаходяться фінансові, матеріально-технічні, інформаційні та людські ресурси, а на виході – суспільно значущі результати у вигляді соціального ефекту – правоохоронної діяльності.

Органи внутрішніх справ як органи державного управління, виконуючи свої основні завдання і функції, здійснюють фінансову діяльність, беручи участь у створенні й використанні певних фондів грошових коштів, за допомогою яких забезпечуються фінансовими ресурсами

різноманітні потреби суспільства і держави. Зважаючи на це, під **фінансовою діяльністю органів внутрішніх справ** слід розуміти виконання останніми покладених на них функцій щодо створення, розподілу і використання фондів грошових коштів в конкретній сфері правоохоронної діяльності.

Отже, пропонуємо розглянути сучасні підходи до розуміння поняття «фінансове забезпечення». Так, В. М. Опарін відзначає, що фінансове забезпечення «реалізується на основі відповідної системи фінансування, яке може здійснюватись через самофінансування, кредитування та зовнішнє фінансування» (надання суб'єктам на безповоротній і безоплатній основі) [6, с. 156]. С. І. Юрій, Т. О. Кізіма, Н. П. Злепко під фінансовим забезпеченням розуміють формування цільових грошових фондів у достатньому розмірі та їх ефективне використання. Автори виділяють п'ять елементів фінансового забезпечення суб'єктів господарювання, а саме: самофінансування (відшкодування витрат на основну діяльність та їх розвиток за рахунок власних джерел); кредитування; бюджетне фінансування; оренда; інвестування [7, с. 41].

Таким чином, узагальнивши вищевикладений матеріал, вважаємо, що під **фінансовим забезпеченням органів внутрішніх справ України** слід розуміти діяльність, яка здійснюється в межах фінансової системи держави у всіх її проявах та є формою участі в розподілі грошових коштів шляхом отримання фінансових ресурсів із метою наділення ОВС відповідними матеріально-технічними ресурсами [6, с. 135].

Органи внутрішніх справ є юридичними особами і відповідно до цього в межах чинного законодавства України самостійно організують товарно-грошову діяльність щодо матеріально-технічного та фінансового забезпечення. У

зв'язку з цим доцільно виділити наступні найважливіші напрями їх фінансової діяльності:

1) участь у формуванні й використуванні бюджетних коштів різних рівнів;

2) участь у створенні й використуванні фондів обов'язкового особистого страхування працівників міліції;

3) участь у створенні й використуванні коштів різних державних позабюджетних фондів (пенсійного, соціального страхування тощо);

4) участь у відносинах з приводу отримання й використування банківських позик і компенсаційних виплат для будівництва індивідуального житла і житлово-будівельних кооперативів, державних допомог, інших соціальних компенсаційних виплат; кредитні відносини;

5) залучення і використання коштів, які одержують ОВС у суб'єктах держави від фінансово-господарської діяльності.

Матеріально-технічне забезпечення органів внутрішніх справ являє собою систему товарно-грошових і господарських відносин, які виникають між службами Міністерства внутрішніх справ, органами влади, підприємствами, організаціями, фізичними особами, з одного боку, та органами внутрішніх справ та їх підрозділами – з іншого, у процесі централізованого постачання матеріальних, технічних і військових ресурсів, необхідних для виконання покладених на органи внутрішніх справ завдань.

Видатки на утримання Міністерства внутрішніх справ України щороку зростають, однак кількість виділених коштів та ресурсів не можуть повністю задовольнити всі потреби органів внутрішніх справ. На сьогодні вкрай важливим залишається питання збільшення фінансового та матеріально-технічного забезпечення органів внутрішніх справ як найважливіших елементів їх життєдіяльності.

Список використаної літератури

1. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ : [підручник] / Бандурка О. М. – Х. : Ун-т внутр. справ, 1998. – 480 с.
2. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.
3. Советское административное право. Государственное управление и административное право / [И. А. Азовкин, А. П. Алехин, П. Т. Василенков и др.] ; редкол.: Ю. М. Козлов. – М. : Юрид. лит., 1978. – 358 с.
4. Социальные и государственно-правовые аспекты управления в СССР / под общ. ред. В. В. Цветкова. – Киев : Наук. думка, 1978. – 428 с.
5. Опрышко В. Ф. Народно-хозяйственный комплекс: управление и право / В. Ф. Опрышко. – Киев : Политиздат Украины, 1983. – 167 с.
6. Аппарат управления социалистического государства : в 2 ч. Ч. 1 / [редкол. Ангелю М., Беньямин М., Дорохов Г. А. и др.]. – М. : Юрид. лит., 1976. – 320 с.
7. Чумаченко Н. Г. Экономические методы управления / Чумаченко Н. Г., Данилов Д. – Киев : Наук. думка, 1988. – 296 с.
8. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : курс лекций / Г. В. Атаманчук. – М. : Юрид. лит., 1997. – 400 с.

9. Коренев А. П. Основы управления в органах внутренних дел : учебник / А. П. Коренев. – М. : МЮИ МВД России ; Щит-М, 1999. – 356 с.
10. Петров Г. И. Основы социалистического управления / Г. И. Петров. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1974. – 292 с.
11. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : курс лекций / Г. В. Атаманчук. – Изд. 2-е, доп. – М. : Омега-Л, 2004. – 584 с.
12. Яковлев Г. С. Аппарат управления: принципы организации / Г. С. Яковлев. – М. : Юрид. лит., 1974. – 230 с.
13. Нижник Н. Р. Системний підхід в організації державного управління / Н. Р. Нижник, О. А. Машков. – К. : УАДУ, 1998. – 160 с.
14. Лунев А. Е. Теоретические проблемы государственного управления / А. Е. Лунев. – М. : Наука, 1974. – 247 с.

Надійшла до редколегії 12.10.2011

**РУКОЛАЙНИНА И. Е. ПОНЯТИЕ И ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ
МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОГО И ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ
В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ**

Охарактеризованы современные взгляды, касающиеся понимания основных направлений материально-технических и финансовых проблем обеспечения деятельности в органах внутренних дел. Дано определение понятия материально-технического и финансового обеспечения деятельности в органах внутренних дел.

**RUKOLAININA I. THE CONCEPT AND THE BASIC DIRECTIONS OF MATERIAL
AND FINANCIAL MAINTENANCE IN THE INTERNAL AFFAIRS AGENCIES'
ACTIVITY**

The modern views, concerning understanding of the basic directions of material and financial problems of maintenance of internal affairs agencies' activity are characterized. The definition of concept of material and financial maintenance of internal affairs agencies' activity is given.

УДК 347.454

Я. П. СИНИЦЬКА,

здобувач

Харківського національного університету внутрішніх справ

**СУДОВЕ РІШЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ:
ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ**

Проаналізовано погляди вчених на розуміння терміна «судове рішення»; визначено характерні ознаки, притаманні судовому рішенню в адміністративному судочинстві, та надано його поняття.

Основу судової влади становить сукупність судових органів, які наділені відповідними повноваженнями і основним призначенням яких є вирішення правових конфліктів: між людьми, людиною й державою, різними структурами держави. Таким чином, судовій владі належить особлива роль – бути арбітром у спорах про право. Виходячи з цього, можна констатувати, що природа судової влади й ті риси, що характеризують правосуддя як форму реалізації судової влади, є вихідними положеннями, що визначають поняття «судове рішення».

Називаючи судове рішення актом правосуддя, його ще називають актом реалізації судо-

вої влади, виходячи з того, що відповідно до ч. 2 ст. 1 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» судова влада реалізується шляхом здійснення правосуддя [1].

На думку В. Сіренка, поняття «правосуддя» має два значення: перше – це судова діяльність держави в особі її органів, що здійснюють цю діяльність, тобто судів; і друге – це рішення суду, засноване на законах і справедливості [2].

М. Савенко під поняттям «правосуддя» розуміє діяльність компетентного суду, яка здійснюється від імені держави за встановленою законом процедурою і змістом якої є розгляд і вирішення конфліктів або правових питань, що